

[Arne Larsen.]

læg: vi har en meget foretagsom industri-drivende, som i en bestemt egn af landet har en virksomhed, der måske er i samarbejde med en udenlandsk stor koncern. Nu føler han trang til at arbejde videre og udvikle sit initiativ; derfor sætter han ind i egnsudviklingsområder og får også en vis støtte hertil. Men hans engagement med den udenlandske koncern betyder, at nøglen må drejes om på den fabrik, der er indviklet i dette engagement, med det resultat, at de andre virksomheder går med ned i dybet. Her synes jeg man burde kunne skønne, at to ellers livskraftige virksomheder havde en mulighed for at fortsætte, hvis der ikke bare var den ulykkelige omstændighed, at økonomien var blandet sammen med en tredje virksomhed. Der var f. eks. et kutterværft i Frederikshavn, der lukkede og gik til tvangsauktion; staten havde vistnok investeret 2 mill. kr. i foretagendet, der blev solgt på tvangsauktion for 400.000 kr. Havde der mon ikke været en rimelig chance for, at dette foretagende kunne have fortsat, hvis man f. eks. havde givet det en statsordre på Grønlandskuttere? Det er den slags skøn, jeg mener man må prøve at udfolde i sådanne specielle tilfælde.

Handelsministeren (Knud Thomsen): Jeg har kun nogle ganske korte bemærkninger i anledning af de sidste udtalelser, der er fremsat.

Til hr. Robert Christensen vil jeg gerne sige, at det er egnsudviklingsrådet, der skal foreslå områder, og jeg kan derfor kun gætte på, hvad der vil blive foreslået. Men efter den prioritetsrække, man havde i fjor, er der for mig ingen tvivl om, at man var standset på det sted, jeg har nævnt. Jeg skal så yderligere gøre opmærksom på, at arbejdsministerens lovforslag, som vi straks skal behandle, også omfatter Maribo.

Jeg kan derimod absolut ikke tilslutte mig, at de nu foreslåede love skulle gælde alle de hidtidige egnsudviklingsområder. Derved ville vi, som finansministeren sagde før, ganske udvande virkningen af vor særlige indsats, som jo går ud på at skabe produktive arbejdspladser, men ikke så meget på nødvendigvis at fastholde arbejdskraften. Der er en forskel dér.

Til hr. Kofoed vil jeg gerne sige, at vi kender Bornholms problemer; jeg har selv været der for nylig. Det vil utvivlsomt komme frem i udvalgsarbejdet på samme måde som det, hr. Robert Christensen ønskede.

Det samme gælder hr. Horn; vi kan drøfte det i udvalget.

Til hr. Arne Larsen vil jeg gerne sige, at jeg faktisk ikke kan besvare hans spørgsmål på redelig måde; det afhænger jo fuldstændig af de konkrete forhold. Der kan, hvad man meget ofte forlanger, være selvskyldnerkaution fra den, der har forskellige virksomheder. Men forholdene kan altså være i den grad individuelle, at jeg tror, man må stole på, at egnsudviklingsrådet, som jo ser med stor interesse på bevarelsen af virksomheder, som man nu engang har givet støtte, går så langt, som man overhovedet kan forsvare at gå, i retning af at holde liv i virksomhederne. Som jeg sagde før: man begynder meget ofte på noget nyt, og når det er noget nyt og under nye forhold, kan det gå galt, selv om det heldigvis meget ofte går godt. Det er så det gamle problem om igen: skal man smide de gode penge efter de dårlige? Jeg kan ikke stå her på folketingets talerstol og redegøre for, hvad man skal — man skal passe på!

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at de 2 lovforslag henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om støtte til omskoling.

(Lovforslaget (nr. 52) findes i tillæg A. sp. 1465, fremsættelsen i tidenden sp. 824).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Erling Dinesen: Vi er i socialdemokratiet tilhængere af, at der i så vid udstrækning som muligt iværksættes foranstaltninger, som kan bidrage til at løse både aktuelle og mere langsigtede erhvervsmæssige og beskæftigelsesmæssige problemer. Det kan ikke undgås, at det generelle økonomiske klima stærkt påvirker forholdene i egnsudviklingsområderne, og den betydelige arbejdsløshed, vi har oplevet ikke mindst i indeværende år, har derfor forværret forholdene i de områder af landet, hvor erhvervsudviklingen ikke er fulgt med den udvikling, vi kender for landet som helhed.

Som bekendt vedtog den socialdemokratiske folketingsgruppe den 23. august et omfattende beskæftigelsesprogram, som også indeholdt forslag om en forstærket indsats i egnsudviklingsområderne, herunder et krav om øgede muligheder for omskoling af arbejdskraften. Derfor er vi enige i sigtet med dette lovforslag, selv om vi ikke mener, at det løser de beskæftigelsesproblemer, vi er stillet over for.

En anden ting er vi heller ikke tilfredse med: vi mener ikke, at omskoling af arbejdskraft bør begrænses, som det er foreslået, til egnsudviklingsområder eller til de tilfælde, hvor hensynet til beskæftigelsesforholdene gør det ønskeligt. Vi mener, der er langt videregående behov for omskoling end begrænset til disse områder. Jeg vil gerne understrege, at både omskoling, specialarbejderuddannelse og efteruddannelse simpelt hen er nødvendigt alene på grund af den meget stærke tekniske udvikling, vi gennemlever med ny teknik og nye materialer på en række områder. Vi mener, at den erhvervsmæssige voksenuddannelse og omskoling også er nødvendiggjort af den strukturrationalisering, som vi vel formentlig kun står ved begyndelsen af. Den foregår over hele landet inden for landbrug, som vi kender det, inden for handel, håndværk og industri. Derfor mener vi, det er en misforståelse at begrænse lovens virkeområde til det, der er nævnt i lovforslaget. Vi mener, at omskoling bør tilbydes hele arbejdsstyrken; det gælder ikke mindst de over 600.000 ikke-faglærte arbejdere. Men også meget store grupper af faglærte arbejdere har behov for omskoling i takt med den tekniske udvikling, vi gennemlever.

Det vil vi gerne have drøftet noget nærmere i det udvalg, som bliver nedsat.

Jeg forstår i øvrigt ikke helt, at vi får et særligt lovforslag om disse omskolingsforhold. Disse problemer skulle vel egentlig kunne klares uden ny lovgivning ved blot at stille de fornødne økonomiske midler til rådighed. Det er en kendsgerning, at der er behov for flere penge end tidligere alene af den grund, at vi har flere arbejdsløse, fordi mange arbejdere helt naturligt benytter en arbejdsløshedperiode til en uddannelse af den karakter, lovforslaget omhandler. Jeg synes godt, man kan tale om, at vi i virkeligheden hermed får en ny knopskydning på uddannelsesområdet og i arbejdsmarkedspolitikken. Det er altså et spørgsmål, om ikke de foreslåede foranstaltninger, som vi er tilhængere af, ganske enkelt kunne være klaret ved en tilføjelse til loven om erhvervsmæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere og ved en forøgelse af midlerne til efteruddannelse af faglærte. Det kan vi også tale nærmere om. Vi vil selvsagt gå ind for, at denne ordning gennemføres.

Jeg er ikke sikker på, at beløbet 20 mill. kr. for en 3-årig periode slår til, og jeg vil gerne spørge arbejdsministeren, om han har i sinde at yde større beløb til specialarbejderskolerne og til statens skoler, der, så vidt jeg er underrettet — det fremgår af meddelelser i dagspressen — er ude for store økonomiske vanskeligheder, fordi den større arbejdsløshed har betydet en stærkere tilslutning til de kurser, disse og statens skoler afholder. Jeg går i øvrigt også ud fra, at der ikke bliver tale om ringere vilkår for de arbejdere, der skal deltage i disse omskolingsforanstaltninger, end efter de regler, som gælder for efteruddannelse af faglærte og i henhold til loven om uddannelse af ikke-faglærte arbejdere.

Jeg skal ikke sige mere om det; jeg går ud fra, at vi kan tale om de resterende ting i udvalget. Vi er villige til en saglig behandling af lovforslaget i udvalget.

Gerda Møller: Med hele den dynamiske udvikling, vort samfund er inde i, er det ganske givet, at ingen, hverken individ eller erhverv, fremover vil kunne klare sig, hvis vi ikke udbygger muligheden for omskoling, og det på alle uddannelsestrin lige fra det

[Gerda Møller.]

højeste og ned til det laveste. Derfor er der for mig ingen tvivl om, at det lovforslag om støtte til omskoling, som vi nu skal behandle, vil vække stor interesse ude i egnsudviklingsområderne, som lovforslaget først og fremmest tager sigte på — områder, som har et stort behov for at få den tilstedeværende arbejdskraft gjort brugbar til den industri, den skal bruges til.

Det er desværre sådan i dag, at selv om antallet af beskæftigede i industrien er steget med over 6.000 fra januar til august i år, og selv om 17 pct. af 650 større virksomheder ved udgangen af september manglede arbejdskraft — vi hørte også ved de foregående lovforslags behandling hr. Sigs-gaard fortælle, at B & W manglede arbejdskraft — er der alligevel samtidig en arbejdsløshed, der er større end ønskeligt i de egne af landet, der hidtil har været betragtet som egnsudviklingsområder — bl. a. af den grund, som vi også tidligere har været inde på i dag, at den industrielle ekspansion ikke har været stor nok til at opsuge hele afgangene eller afvandringen fra landbruget med det resultat, at befolkningen i disse områder ikke har fået andel i den samme økonomiske, sociale og kulturelle fremgang som den resterende del af befolkningen.

Nu er det jo ikke sådan, at regeringen, som det kunne fremgå af den foregående tale, slet ikke har været opmærksom på dette problem. Tværtimod har regeringen hidtil søgt at afhjælpe disse vanskeligheder ad flere forskellige veje, først og fremmest gennem den økonomiske politik, regeringen har ført, men også gennem udflytning af statsvirksomheder, igangsættelse i dette finansår af offentlige arbejder, som egentlig først skulle have været påbegyndt i næste finansår, og nu de tre egnsudviklingsforslag, som er til behandling i dag.

Det konservative folkeparti kan naturligvis give dette lovforslag sin fulde støtte, fordi det ikke alene vil medvirke til at styrke udviklingen i egnsudviklingsområderne og tilsigter først og fremmest at skabe produktiv beskæftigelse for ledig arbejdskraft fortrinsvis dér, hvor arbejdskraften er, men også fordi det er et lovforslag, der efter vor mening rummer gode muligheder for en bedre og mere effektiv ordening end hidtil for dem, der rammes af arbejds-

løshed, og et lovforslag, der kan få stor betydning både for den enkelte omskolede og for samfundet som helhed, hvis blot de, loven laves for, vil forstå at udnytte den. Det er altså op til de rette instanser først og fremmest i egnsudviklingsområderne at komme hurtigt i gang.

Vi mener også i mit parti, at det er rigtigt, at der tillige gives mulighed for inden for de 20 mill. kr. i de næste godt to år, som loven foreløbig skal gælde, at yde støtte til omskoling af lønmodtagere, der skal overgå til andet arbejde, eller til grupper af arbejdskraft, som det har vist sig særlig vanskeligt at anvise arbejde, f. eks. ældre personer eller husmødre, der vil tilbage til eller ud i erhvervslivet. Der er faktisk ingen tvivl om, at den tekniske og strukturelle udvikling i særlig grad har berørt den ældre aldersgruppe; her drejer det sig om mennesker allerede fra ca. 50 års alderen og opefter, der har haft vanskeligheder med at følge med i det hektiske arbejdstempo og i de radikale ændringer, der sker i produktionsmetoderne. Også kvinder, som ikke har været ude i erhverv tidligere, eller som vil søge ud i erhverv igen efter mange års fravær, kan have store vanskeligheder med at få et arbejde. Derfor er det af stor betydning, at også de kan komme ind under denne lov, så de kan blive omskoleet i tide.

Nødvendigheden af en omskoling af arbejdskraften mener jeg træder tydeligt frem, når man ser på, hvorledes udviklingen inden for industrien har været geografisk i de seneste år. Tendensen er gået stærkt i retning af, at jo længere man kommer bort fra hovedstadsområdet, des større har den industrielle ekspansion været. De sidste tal, der foreligger for denne udvikling, nemlig for perioden fra 1958 til 1965, viser, at den industrielle beskæftigelse i hovedstaden kun er vokset med 4,4 pct., mens den f. eks. er vokset med fra 38 pct. og til over 66 pct. i visse egne uden for hovedstaden, først og fremmest i Jylland. Det synes at vise, at industrien virkelig er flyttet efter arbejdskraften. Dette skulle give dette lovforslag et større perspektiv, hvis det samtidig med at hjælpe i en akut situation kan medvirke til, at der fremover ude omkring i landet lægges endnu større vægt på betydningen af den ledige arbejdskrafts faglige

[Gerda Møller.]

evner og tilpasningsmuligheder, end det tidligere har været muligt på grundlag af det system, som den erhvervsmæssige uddannelse af voksne hidtil har hvilet på. Jeg tror nemlig, at i de områder med ledig arbejdskraft, hvor man forstår dette, vil man have langt større chance for at tiltrække nye industrier end andre steder og derved holde sin ungdom hjemme. Dette er for mig noget meget væsentligt, hvis disse områder fremover skal komme op på et økonomisk niveau på lige fod med den resterende del af landet.

Når jeg nu er valgt i Maribo amt, har jeg lyst til, selv om handelsministeren ikke er her, at tage mit udgangspunkt i de bemærkninger, ministeren kom med før fra talerstolen, og sige til ham, at det er rigtigt nok, at vi er så heldige i Maribo amt, at vore unge kan søge til Sjælland, fordi vi ikke kan give dem arbejde dernede, og det gør de. Men når de så gennem længere tid har måttet søge arbejde på Sjælland og måttet tage fra deres hjem og familie mandag morgen for at leve i en skurvogn til fredag aften, inden de kan vende tilbage igen, kan man ikke rigtig fortænke dem i, at de efterhånden finder ud af at slå sig ned dér, hvor de kan få arbejde. Dermed bliver Maribo amt affolket, og det er der ikke på nogen måde fremtid i for amtet; på den måde kan man ikke hjælpe amtet.

Erfaringerne i de forløbne år med vort uddannelsessystem og tilskuddene til omskolingen har jo været, at de virksomheder, som er flyttet ud til egnsudviklingsområderne, ofte har måttet afholde meget betydelige udgifter til træning af den ufaglærte arbejdskraft, som bliver antaget lokalt. Derfor finder vi i vor gruppe, at det må være rigtigt, når man ved den nye ordning ophæver den hidtidige adgang til at yde tilskud til industrivirksomheder til oplæring og træning af arbejdskraft og i stedet henlægger administrationen til arbejdsministeriet. Jeg tror nemlig, at den nye admini-

strationsform med koordinering af de eksisterende uddannelsesområder og samarbejde med de lokale arbejdsformidlingskontorer og arbejdsmarkedsnævne og de konsulenter, som loven giver anledning til at ansætte, vil blive en god hjælp, fordi man gennem dette samarbejde kan få etableret et socialt erhvervsmæssigt serviceapparat, der har så stor en kapacitet, at det hurtigt og effektivt kan medvirke til at sikre en så stor overførsel fra én produktiv beskæftigelse til en anden af den på stedet værende ledige arbejdskraft, som der nu er brug for.

Selve lovforslaget, som det foreligger, fylder ikke ret meget; det gør til gengæld bemærkningerne, og det hænger nok sammen med, som der står i bemærkningerne, det manglende erfaringsgrundlag for hele denne nye ordning både med hensyn til foranstaltningernes art og deres omfang og med hensyn til, hvorledes reglerne for den økonomiske støtte skal være og mulighederne for at være med på de forskellige fronter inden for omskolingen. Det bliver der formentlig mulighed for at se nærmere på i udvalget.

I dag til morgen er jeg kommet i besiddelse af en undersøgelse, der er foretaget af Umeå universitet i Sverige, af værdien af omskoling. Jeg har desværre ikke haft tid til at kigge ret meget i andet end konklusionerne af den; men jeg synes, at man ved bare at læse konklusionerne af undersøgelsen får grund til at stille forventninger til det lovforslag, vi nu behandler. Analysen, der omfatter deltagerne i kurser med 20 ugers varighed, viser, at 76 pct. af deltagerne får direkte nytte af omskolingen. De, der får arbejde i de fag, de omskoles til, opnår en gennemsnitlig indkomststigning på 5.100 kr. om året, og for hver omskolet person kan der konstateres en tilvækst i det offentlige indtægt på 3.000-4.000 kr. årlig. Hvis vi med dette lovforslag kan nå op på de samme resultater, mener jeg, at lovgivningen får det perspektiv, den i virkeligheden fortjener.

[Gerda Møller.]

Med disse bemærkninger vil jeg gerne anbefale lovforslaget til videre behandling i et udvalg.

P. E. Eriksen: Målet med en arbejds-markedspolitik må være at give det enkelte menneske øget tryghed i et samfund, der ændres. Dette stiller uafviselige krav til det offentlige både for samfundets, men også for den enkeltes skyld, for det er jo ikke klaret alene med at anvise folk arbejde i den anden ende af landet. Ægtefællen har måske sit arbejde, børnene skal skifte skole, der kan være boligproblemer osv., og der er også spørgsmålet om selve egnen og egnens problemer. Det klares heller ikke med en anvisningsseddel og et pensionat. En arbejdsmarkedspolitik må råde over gode op- og omskolingsmuligheder og et bredere grundlag for at oplyse, hvor nye erhvervs- og beskæftigelsesmuligheder er at finde.

Arbejdsmarkedet består af flere områder. Efterspørgslen er ikke lige stor efter arbejdskraft overalt, derfor er der heller ikke fuld beskæftigelse samtidig på alle arbejdspladser. Dette medfører mange komplikationer også i forhold til landets samlede økonomiske udvikling. Derfor spiller ordet „omskoling“ en stor rolle: omskolingstilbud, omskolingsstøtte, efteruddannelse og nye veje, som må findes. Jeg vil gerne understrege disse ting, når nu dette lovforslag om omskoling og omskolingsstøtte i egnsudviklingsområderne er til behandling. Vi vil gerne være med til at støtte i disse områder også på den måde, men vil understrege, at spørgsmålet er aktuelt for hele landet.

Jeg vil gerne understrege nogle enkelte ting, som er inde i billedet, nemlig at også husmødre får muligheder for omskoling, når de søger erhvervsarbejde, og understrege betydningen i den forbindelse af deltidsarbejde og andre lignende forhold.

Der er et videre sigte med dette, for udviklingen tvinger i disse år store grupper af selvstændige ind i dybtgående erhvervsmæssige omstillinger. Også for disse grupper — det være sig landmænd, fiskere, detailhandlere osv. — må der skabes baggrund for omskoling. Derfor stillede jeg 12. august arbejdsministeren et spørgsmål om omskolings-

støtte på den baggrund, at støtte ikke kunne gives landmænd, hvis jordværdi oversteg 14.000 kr. Jeg pegede samtidig på de andre selvstændige erhvervsdrivende, jeg har nævnt her: fiskere og detailhandlere. Dette må kunne ordnes administrativt. Jeg håber og ønsker stadig, at ministeren har et andet svar end dengang, bl. a. efter den anmodning, som ministeren da stillede til arbejdsnævnet om at overveje et andet kriterium. Denne administrative begrænsning i adgangen til omskolingsstøtte har praktiske konsekvenser, og det må kunne ordnes, så man ikke har denne begrænsning, for den svarer ikke til de aktuelle problemer, som står for. Omskoling er netop en forudsætning for, at man kan opnå beskæftigelse og indtægt ved et andet erhverv.

Ifølge ministernes fremsættelsestale peges der også med dette lovforslag på omskoling af personer, der helt eller delvis må opgive deres erhverv.

I § 2 foreslås det, at ministeren nedsætter et udvalg. Jeg vil gerne under udvalgsbehandlingen også have drøftet forhold i den forbindelse. Jeg finder det positivt, at indstillingen placeres hos de kommende arbejdsmarkedsnævn. Det er vigtigt, at afgørelserne finder sted ude i de lokale områder, og at administrationen i forbindelse med disse ordninger placeres ved de offentlige arbejdsformidlingskontorer.

Jeg skal med disse bemærkninger tilsige ventres støtte til lovforslaget og til at følge dets sigte op. Jeg tror, at vi i det videre sigte må være opmærksom på, at omskolingsstøtte også er nødvendig uden for egnsudviklingsområderne. Det skulle bl. a. fremgå af de bemærkninger, jeg har gjort her. Vi tilsiger støtte til udvalgsarbejdet og lovforslagets fremme.

Erik Hansen (Ålborg amt): Dette lovforslag er så det tredje og sidste i rækken af de lovforslag vedrørende egnsudviklings- og andre problemer, der ligger på folketingets bord. Denne lovgivning er først og fremmest tænkt at skulle sætte mere fart i den erhvervsmæssige udbygning i de landsdele, der længe ikke har fået tilstrækkelig andel i den erhvervsmæssige udvikling. Det er derfor helt naturligt, at man nu sætter ind og søger at gennemføre en industrialisering, så disse områder kan komme om ikke op

[Erik Hansen (Aalborg amt).]

på lige fod med andre, så i hvert fald deropad.

Jeg mener, regeringen har handlet rigtigt ved at tage disse lovgivningsmæssige initiativer, hvoraf dette altså er det ene. Gennem foranstaltninger af både økonomisk og rådgivningsmæssig karakter vil man støtte lokale initiativer, lokale folk og trække andre til udefra. De kommende nye beskæftigelsesmuligheder i bl. a. egnsudviklingsområderne vil yderligere betyde noget for mig meget væsentligt, nemlig at uddannelsesmulighederne for de unge i egnsudviklingsområderne bliver forbedret. Det har længe været således, at når unge fra egnsudviklingsområderne stod og skulle træffe valget mellem erhvervsgrupper, var listen over erhvervs muligheder forholdsvis begrænset, fordi der var så små muligheder på egnen. Jeg tror naturligvis ikke på, at uddannelsesmulighederne og beskæftigelsesmulighederne vil være totalt ændret fra den stund, denne lovgivning er vedtaget her i det høje ting; der vil selvfølgelig gå en vis tid. Men jeg tror, at det, der her sættes i gang, vil få en overordentlig gunstig virkning på mange områder.

De erfaringer, der er indhøstet under den hidtidige egnsudviklingslov, viser, at der undertiden kan opstå forskellige vanskeligheder, når medarbejderne, der kommer fra forskellige erhvervsgrupper, stilles over for andre arbejdsopgaver. Der er dels det problem, at man skal indstille sig på et industrielt arbejde, dels det problem, at medarbejderne undertiden skal bestride meget specielle arbejdsfunktioner.

Lovforslaget tager sigte på at afhjælpe disse problemer ved at stille midler til rådighed for en omskoling til konkrete arbejdstilbud. Det er en nydannelse i forhold til det, der hidtil har været gældende inden for uddannelsen af ikke-faglærte og den supplerende uddannelse for faglærte.

Men nok så aktuel og for mig at se nok så væsentlig, på længere sigt i hvert fald, er en bestemmelse i lovforslaget om, at der kan ydes økonomisk støtte under optræning ved produktivt arbejde i en virksomhed. Det er en kendt sag, at mange virksomheder i egnsudviklingsområderne har haft betydelige produktionstab, fordi det har taget for lang tid for nyantagne medarbej-

dere at komme op på tilstrækkelige præstationer, både hvad angår mængde og kvalitet. Derfor er der et særligt behov for denne nydannelse. Princippet med løntilskud i oplæringsperioden er kendt fra flere lande, hvor der arbejdes med egnsudviklingsproblemer. I England, hvor forholdet har været kendt i en længere periode, bruger man et system, hvor man giver tilskud direkte til virksomheden. Andetsteds giver man det direkte til medarbejderne. Der er som nævnt et stort behov for denne træning i selve jobbet, både hvad angår en tillæring til arbejdsfunktionerne og en tillæring til at færdes i klimaet. Endelig synes jeg, det skal med, at man herved går over til at sætte arbejdsfunktion og oplæringsfunktion ind i det produktive arbejde. Jeg kan ikke lade være med at sige, at tænk hvor mange flere boliger vi i denne stund havde manglet, hvis f. eks. murerlærlingene ikke igennem årene havde modtaget deres oplæring samtidig med at deltage i produktiv beskæftigelse ved at bygge huse.

En anden nydannelse i lovforslaget er ansættelsen af uddannelseskonsulenter, der direkte står til rådighed for virksomhedsledere, organisationer og andre, der står i omstillings- eller omskolingsprocesser. Det kan blive en stor og vanskelig opgave, disse uddannelseskonsulenter kan blive stillet over for, både med hensyn til at forstå at rådgive i uddannelsen af dem, der står over for en omskoling, tilrettelægge omskolingsprocessen og samtidig rådgive virksomheden. Nu er der i lovforslaget tænkt på ansættelse på heltid, deltid og korttid, og dermed kommer der en ret vid personkreds ind i billedet, og jeg vil gerne henvise til en bestemt personkreds, som måske har særlige forudsætninger for at varetage disse opgaver. Det er de såkaldte teknikumingeniører, hvis uddannelse netop er tilrettelagt sådan, at de starter en praktisk uddannelse; de starter f. eks. jobbet ved drejebænken og supplerer det op med en teoretisk uddannelse. Der kunne også peges på pensionerede ledere, fagfolk, som i dag udmærket kunne anvendes i hvert fald på deltid i dette arbejde.

Endelig skal en ting mere med, når der tales om uddannelseskonsulenter og brugen af disse folk. Det er ikke nok, at der gives virksomhedernes ledere og de ansatte i virksomhederne uddannelse i at kunne pro-

[Erik Hansen (Ålborg amt).]

ducere, i at være effektive, for effektiviteten varer kun kort, hvis der ikke også er trivsel i hverdagen. Alt for ofte er det slet ikke selve jobbet, der slider på en medarbejder, men det dårlige klima på arbejdspladsen, den dårlige trivsel, der er den største byrde. Derfor må jeg spørge den højtærede minister, om ministeren vil tage trivselsproblemet med som en opgave for kommende uddannelseskonsulenter. Længe har der i dette land været talt om effektivitet og produktion. Først sent har nogle, men endnu ikke alle, erkendt, at effektivitet og trivsel hører nøje sammen.

Sluttelig vil jeg om dette lovforslag sige, at det jo hører sammen med de to foregående. Det er ligesom på en måde sådan, at skal denne lovgivning ud til befolkningen, er forudsætningen, at den tilrettelægges på en måde, der gør, at den kommer til at virke bredt. Det er en kendt sag, at mange har følt, at den hidtidige egnsudviklingslovgivning ligesom har taget lidt for rigeligt hensyn til de egne, hvor befolkningen var koncentreret, og for lidt hensyn til de egne af landet, hvor befolkningen var mindre koncentreret. Jeg skal ikke gå i detaljer om disse principielle ting, men henvise til det, min partifælle hr. Kirkegaard sagde, og som jeg fuldt ud deler. Det er jo egnsudviklingsrådet, der lægger den administrative linje og ligesom kan bestemme, hvilke egne inden for de enkelte amter der skal ekspandere, og hvilke egne inden for de samme amter der skal lægges i mølpose. Det er ikke sært, at nogle kan spørge: er der egentlig lighed for loven? Jeg tror, spørgsmålet stilles med berettigelse af mange og vil blive stillet i denne forbindelse, for skal denne lovgivning om omskoling virkelig føres ud til de mange, som i dag står uden beskæftigelsesmuligheder, skal den nøje parres sammen med administrationen af de to foregående lovforslag.

Jeg skal på mit partis vegne tilsige den største velvilje i udvalgsarbejdet vedrørende lovforslaget.

Chr. Madsen: I det foreliggende lovforslag regner man med at bruge 20 mill. kr. over en tre års periode til omskoling af voksne. Det gennemfører man i det samme år, hvor man har nedskåret specialarbejderskolernes bud-

getter i stor udstrækning. Jeg kalder det en dårlig arbejdsmarkedspolitik.

Efter lovforslaget skal den ekstraordinære uddannelse anlægges med direkte sigte på konkret foreliggende arbejdstilbud. Der skal gives rutine i industrielt arbejde. Der skal gives særlig omskoling for ældre, særlig omskoling for dem, der er ledige eller forventer at blive det, omskoling for personer, der i længere tid har været ude af erhverv, og omskoling inden for forskellige erhvervsgræne i forbindelse med produktionsprocessen, både for arbejdere og arbejdsledere, og hertil kommer så en konsulentordning, der skal gøre alle begribeligt, at sådanne tilbud foreligger fra det offentlige. Denne målsætning er i og for sig god nok, men det er bare et spørgsmål, om man kan fylde tilstrækkeligt i den. Det er klart for alle, at uddannelse og omskoling er nødvendig hele livet igennem, og vi vil være med til at yde alle de midler, der skal ydes dertil, selv om vi på forhånd regner med, at der kan begås fejltagelser.

Uddannelsesbehovet, der opereres med i forbindelse med lovforslaget, vil, som arbejdsministeren selv siger, være afhængigt af uforudselige faktorer som erhvervsstrukturen, den tekniske udvikling, virksomhedernes placering, herunder udflytning af statsinstitutioner, og meget andet. Alt dette kan man sammenfatte i, at der skal føres arbejdsmarkedspolitik her i Danmark. Hr. Stetter og hr. P. E. Eriksen har berørt problemet. De sagde begge, at der skulle føres en arbejdsmarkedspolitik, men der var ikke nogen, der sagde noget om, hvad en arbejdsmarkedspolitik egentlig er. Jeg tror ikke, der er kommet definitioner på det, hverken fra regeringens side eller fra oppositionens side, simpelt hen fordi man ikke er klar over det endnu.

Men i 1964 modtog vi en henstilling fra OECD om arbejdsmarkedspolitik som led i den økonomiske vækst. Her røres der ved nogle, skulle man synes, almindelige synspunkter, som de forskellige regeringer burde have taget sig af. Blandt andet siger man, at en arbejdsmarkedspolitik må omfatte grundlæggende planer for uddannelse af unge og den voksne arbejdskraft, planlægning og placering af erhvervsvirksomheder med udviklingsmuligheder i områder med beskæftigelsesvanskeligheder. Arbejdsmar-

[Chr. Madsen.]

kedspolitikken bør gøres til en hovedbestanddel af den økonomiske politik. Der bør udarbejdes og altid foreligge beredskabsplaner for at imødegå beskæftigelsesvanskeligheder, og et omfattende arbejdsformidlingssystem må udbygges med velkvalificeret arbejdskraft og udbygget kommunikationsnet. Der skal føres lokaliseringspolitik, og den geografiske mobilitet af arbejdskraften er først og fremmest afhængig af boligproblemet.

Det er skrevet i den henstilling, man fik fra OECD i 1964. Her røres der ved noget meget aktuelt, men jeg har ikke hørt, at nogen her i folketinget har taget den sag op til nærmere behandling.

Tværtimod er der noget, der tyder på, at vi anlægger en linje, som går i en noget anden retning. Jeg vil kun nævne, at den arbejdsformidling, som man nu skal have igangsat næste år, ikke omfatter noget i den retning. Der er ikke den tilstrækkelig kvalificerede arbejdskraft til at gå ind i fremtidens muligheder med hensyn til erhvervsudviklingen, markedspolitikken, uddannelsen og retten til at gribe ind i uddannelsen. De, der deltog i forhandlingerne om den nye arbejdsloshedslovgivning, ved, at der dengang i forbindelse med lovforslaget kom en hel del udtalelser og betænkninger, der på mange områder tog stilling til OECD-erklæringen. Man var indstillet på, at der skulle føres arbejdsmarkedspolitik. Men lovens enderesultat blev, at den arbejdsformidling, vi får, bliver den samme, som var indpasset i det gamle system, og det har ikke nogen mulighed for at give den udvikling, vi er inde i eller nødt til at se frem til.

Der er en mærkelig ting, der foregår i vort land. Til trods for at vi har stor arbejdsløshed overalt i næsten alle områder, København iberegnet, og størst i det, man kalder egnsudviklingsområder, kan man i en konjunkturtabel, som Danmarks Statistik udsender, se, at nogle industrier mangler arbejdskraft. Det udnyttes i stor udstrækning af den borgerlige presse, at der er denne mangel på arbejdskraft. Tobaksindustrien i hele landet mangler til eksempel 12 kvinder, træindustrien 10 ikke-faglærte, gummiindustrien 20 kvinder, jern- og metalvarer 5

ikke-faglærte og 5 kvinder, jernstøberier 14 faglærte og 17 ikke-faglærte og 13 kvinder — og sådan kan man blive ved med meget små tal for manglende arbejdskraft, og vel at mærke i de områder, hvor der bliver kontrolleret i omtrent alle faggrupper, nemlig i ca. 70 faggrupper. Jeg kan ikke forstå, at noget sådant kan komme ud i den officielle statistik. Der må da være noget galt. Man undersøger ikke fra ministeriets side, hvordan arbejdsloshedslovgivningen administreres, og man undersøger heller ikke i uddannelsen af ikke-faglærte, om man ikke let kan uddanne arbejdskraft i så lille et antal som det, der her nævnes. Så kunne vi blive fri for, at nogle industrier generer folk ved at sige, at de mangler arbejdskraft, mens der går i hundredvis af arbejdsløse overalt i landet.

Den omskoling, arbejdsministeren nu søger igangsat, bl. a. ved at søge dækket de foreliggende arbejdstilbud, kan måske give resultater; men jeg tvivler på det. Man kan nemlig stille sig det spørgsmål: hvad skal man omskoles til? Konkrete arbejdstilbud foreligger jo ikke nogen steder her i landet, i hvert fald ikke i det nordjyske område. Hvis der kommer industrier derud, er det klart, at man på forhånd kan sige, at dem skal man omskole sig til, hvis der ikke er andre, der kan påtage sig opgaven. Men det varer noget, inden der kommer industrier til egnsudviklingsområderne, så spørgsmålet er stadig væk det: hvad skal folk uddanne sig til? Det er ganske klart, at det er bedre at gå på skole og få en vis uddannelse, selv om man ikke har brug for den, under en arbejdsloshedsperiode. Det vil jeg gerne gå med til, for det giver større reserver at trække på den dag, der er beskæftigelse nok at hente. Men som det foreligger i øjeblikket, må man stadig væk stille sig det spørgsmål: hvad skal de forskellige mennesker uddanne sig til?

Man har jo rundt omkring i de forskellige specialarbejderskoler visse programmer, som man mener kan gennemføres med et godt resultat. Man nævner til eksempel, at der kan sættes udsendelsesprogrammer i gang for ikke-faglærte inden for den nye plasticindustri i større omfang, end man gjorde tidligere, og man forsøger på i nogle områder at gøre det. Der kan nok være mange

[Chr. Madsen.]

ting, man kan se på, der kan komme engang i fremtiden, som man allerede på nuværende tidspunkt bør omskole og uddanne sig til.

Men jeg kan ikke lade være med at komme med dette igen, at hvis man skal løse de problemer, der ligger i egnsudviklingsområder og arbejdsløshedsproblemet, så må man føre en arbejdsmarkedspolitik her i landet, der skal indpasses i den økonomiske politik, og der skal altid være tilstrækkelige planer for arbejdernes igangsættelse eller andre initiativer, så man kan gribe ind og forsøge på at styre konjunkturerne. Hvis man ikke gør det, så tror jeg ikke på, at dette lovforslag vil få nogen væsentlig betydning.

Men vi vil naturligvis medvirke til at få det bedste ud af lovforslaget og støtte de initiativer, der trods alt ligger deri.

Sigsgaard: Jeg må sige, at jeg er lidt overrasket over debatten her i folketinget i dag. Man kunne have ventet en af de store debatter netop om egnudviklingen, som er en principiel, vigtig sag, måske noget af det vigtigste, vi overhovedet kan diskutere, og hvor de modsætninger, der måske dog trods alt er her i salen, burde komme klarere frem end i så mange andre sager. Det er en sag, der er livsvigtig for mange egne af landet, og alligevel har jeg sådan en fornemmelse af, at det er en ualmindelig sløv folketingsdag, vi oplever. Tinget interesserer sig ikke særligt for sagerne, pressen interesserer sig ikke særligt for sagerne. Jeg tror, det var bedre, hvis søgelyset og debatten koncentreredes mere om sager som dem, der er til behandling her, og så til gengæld måske mindre om de såkaldte storpolitiske debatter og særlig den del af dem, der består i i partipolitiske drillerier, så ville niveauet for den politiske debat højnes, og måske ville den politiske interesse endda vokse.

Penge til omskoling — for nu at gå over til lovforslaget — penge til omskoling og videreuddannelse er jo godt givet ud. Det viser den undersøgelse, som fl. kand. Åke Dahlberg, universitetet i Umeå, har foretaget, og som fru Gerda Møller omtalte her i dag. Dr. Jochen Fuurmann har i Vesttyskland foretaget en undersøgelse af automationens virkning på arbejdsmarkedet — resultatet er omtalt i politisk revy nr. 101 — og

det fremgår af den undersøgelse, at videreuddannelse er den eneste mulighed for social bevægelighed under automatiserede forhold, og før eller senere kommer automationen jo med fuld styrke også til Danmark.

På den baggrund kunne forslaget her have været interessant, og når det ikke i særlig grad er det, så skyldes det nok, at det er et meget lille forslag, og at det bærer præg af at være en kortsigtet, kortsynet nødhjælp.

Omskolingsforanstaltninger er meget nødvendige, men forhåbentlig kommer ministeren snart med forslag til en udbygning af videreuddannelsen, der jo på lang sigt er endnu vigtigere. Den omskoling, der i forslaget er tale om, er overvejende bundet til bestemte virksomheders særlige behov, og det tror jeg er noget af det, man skal hæfte sig ved i forslaget. Det er i almindelighed en meget betænkelig form for omskoling, fordi den binder arbejderne til bestemte virksomheder, og derfor fremmer det jo ikke den sociale mobilitet, det, der ligger i forslaget herom, men det modvirker måske endda den mobilitet og bevægelighed, som vi skulle tilstræbe. Den uddannelse, som de får i medfør af loven her, kan måske ikke bruges andre steder end lige netop på én bestemt virksomhed eller på én bestemt, meget specialiseret virksomhedstype, og derfor kommer de mere eller mindre i lommen på ledelsen af den virksomhed, hvis maskiner de gennem omskolingen har lært at betjene, de bliver dybt afhængige af den virksomhed, afhængige på en måde, som jeg ikke tror arbejderbevægelsen, fagbevægelsen, kan være tjent med. Fagbevægelsen burde nok alvorligt overveje, om man kan godkende den form for uddannelse.

Omskolingen bør sigte på at give de omskolede en større generel viden og kunnen på et eller andet område og dermed være en hjælp til de omskolede og give dem større erhvervmæssig bevægelsesfrihed og dermed større uafhængighed. Men forslaget her drejer sig mest om tilvænnning til en eller anden rutine. Det binder den omskolede og er først og fremmest en støtte til de erhvervsdrivende.

Forslaget sigter fortrinsvis på folk, der er ledige eller forventer at blive det, og dem skal der selvfølgelig gøres en indsats for — det er der jo meget brug for i dag med den ret store arbejdsløshed — bare man ikke

[Sigsgaard.]

glemmer, at det vigtigste er at sætte konstruktivt ind, før ledigheden viser sig. Hvis det er rigtigt, f. eks. at store dele af vor tekstilindustri trues alvorligt for tiden, så er det jo nu, regeringen skal sætte ind dér.

Der tales i bemærkningerne en del om omskoling af ældre arbejdere, og jeg er enig i, at den mulighed skal være der, men man burde også sørge for, at sådanne ældre arbejdere fik en anden mulighed, nemlig at vælge en tidlig pensionering, f. eks. hvis de er kommet et stykke op i halvtredserne.

Hvad angår administrationen, må jeg lige spørge, hvorfor vi nu skal have tre udvalg, ét for denne lov, et andet for efteruddannelse af faglærte og et helt tredje for uddannelsen af ikke-faglærte. Det er svært at se, hvordan koordinationen rent praktisk skal gennemføres. Der siges i ministerens fremsættelsestale, at koordinationen er nødvendig, men det er svært at se, hvordan den rent praktisk kan gennemføres, og hvordan man har tænkt sig koordinationen til egnsudviklingsdirektoratet. Bureaukratiet udvikler sig jo sådan i al almindelighed. Antallet af udvalg og kommissioner og fede ben vokser, og papirmøllen maler ustandseligt. Derfor vil jeg spørge ministeren: hvad med sådan bare et lille forsøg på at bremse? Kunne man ikke nøjes med ét udvalg for de uddannelser her?

På andre punkter vil ministeren jo nok spare. Godtgørelsen for dem, der skal omskoles, bliver sikkert ikke noget at råbe hurra for. Det er lidt svært at se af forslaget og bemærkningerne; der står nogle ret løse ord om det, og det foreslås, at de nærmere regler fastsættes af ministeren i forbindelse med det udvalg, der skal nedsættes til administration af loven. Jeg beder alligevel om, at folketinget får kendskab til de hovedretningslinjer, man agter at følge i administrationen. Det kan nok ikke ske her i dag, men det skulle vel være muligt, inden lovforslaget færdigbehandles.

Rammen for loven er kun 20 mill. kr., der så skal slå til i 3 år. Selv om nu alle pengene skulle gå til omskoling — hvad de jo ikke skal — så kan vel kun mellem 1.000 og 2.000 lønarbejdere blive omskolet efter denne lov, eller hvad siger arbejdsministerens beregninger? Det er sådan, hvad jeg løseligt

kan nå frem til. Det vil altså sige, at det er en lov, der har forholdsvis begrænset effekt.

Foruden de ting, man kan være betænkelig ved, er der jo også gode elementer i forslaget, men desværre betyder den snævre ramme nok, at det kun vil virke som en dråbe vand på en varm sten.

Vor endelige stilling til forslaget må afhænge af den skikkelse, som det får, når det vender tilbage fra udvalget.

Arbejdsministeren (Lauge Dahlggaard): Jeg vil gerne takke for den tilslutning, der fra alle sider — måske med et lille forbehold fra hr. Sigsgaards side — er givet til lovforslaget. Det, hvorom der måske har været mest kritik fremme, har været, at man har syntes, de beløb, der stilles til rådighed for at virkeliggøre lovens formål, er for små. Man har også været inde på, at den begrænsning med hensyn til deltagerkredsen og steder i landet, hvor loven kan anvendes, er for snæver, og man kan vel sige, at det er en kritik, der må karakteriseres som tilslutning ud over 100 pct. til lovforslaget.

Jeg er blevet stillet nogle få spørgsmål, som jeg skal prøve bedst muligt at besvare.

Således var hr. Erling Dinesen inde på, som jeg netop nævnte, at loven bør kunne anvendes sådan, at omskoling efter den kan ske ikke blot i egnsudviklingsområder og i relation til de personkategorier i øvrigt, som der peges på i bemærkningerne. I den anledning vil jeg gerne sige, at lovens karakter er jo, at den skal være et supplement til de i forvejen eksisterende arbejdsmarkedsuddannelser og samtidig et supplement til de lovforslag om egnsudvikling, der har været behandlet her tidligere i dag.

Forslaget tilsigter at tilvejebringe rammer for en omskolingsvirksomhed med henblik på en ganske særlig nær forbindelse mellem den pågældende omskolingsforanstaltning og den efterfølgende beskæftigelse. Der siges derfor mod et særlig nært samarbejde med de pågældende virksomheder, hvor beskæftigelsen skal finde sted på, og i relation til hvis virksomhed den pågældende omskoling skal ske.

Som det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, vil der kunne være tale om, at der sker en uddannelse på selve de pågældende virksomheder som led i produktivt

[Arbejdsministeren.]

arbejde, og det er jo et forhold, som påkalder et ganske særlig nært samarbejde mellem den, der skal omskoles, virksomheden, hvor omskoling skal ske, og hvor arbejdet senere skal foregå, og de uddannelseskonsulenter, som skal formidle og hjælpe til med dette. Behovet for en sådan særlig omskolingsvirksomhed, tror jeg man må erkende, er nok særlig stærkt i områder med et udifferentieret arbejdsmarked og et svagt udviklet erhvervsliv samt i relation til personkategorier, hvis placeringsmuligheder der knytter sig særlige problemer til. Det er altså grunden til, at der er foretaget den afgrænsning i anvendelsen af omskolingsforanstaltningerne, som fremgår af lovforslaget. Man kan for så vidt diskutere, om den er for snæver, men det er da i hvert fald en begyndelse og en begyndelse på de områder, hvor der er mest behov for det.

Hr. Erling Dinesen spurgte, om der i øvrigt tænkes stillet tilstrækkelige midler til rådighed for de erhvervsmæssige uddannelser af ikke-faglærte, og jeg forstod også for efteruddannelse af faglærte — altså de arbejdsmarkedsuddannelser, der ikke netop omhandles i det foreliggende lovforslag. Jeg kan derom sige, at det er da klart, det må være mit sigte, at der ikke sker nogen adgangsbegrænsning til disse arbejdsmarkedsuddannelser, og det fremgår da også af statsministerens åbningstale her i oktober måned, at der stiles mod en sådan udbygningstakt på disse områder, at der ikke bliver tale om en egentlig adgangsbegrænsning til arbejdsmarkedsuddannelserne.

Forskellige har været inde på spørgsmålet om vilkårene for de uddannelsessøgende i henhold til det lovforslag, som her er til behandling, og jeg kan herom sige, at de tanker, jeg har gjort mig, og som også gerne skulle fremgå af bemærkningerne til lovforslaget, går ud på, at det er ikke hensigten at devaluere de gældende godtgørelsesordninger, som vi kender ved de kursus, der oprettes for erhvervsmæssige uddannelser for ikke-faglærte og efteruddannelseskurser for faglærte. For det første skal den omskoling, der sker efter det foreliggende lovforslag, jo ikke træde i stedet for tilfælde, hvor der i forvejen foreligger uddannelsesmuligheder efter de gældende ordninger. Og for det andet vil de godtgørelsesordninger for de

kursussøgende, som findes efter de gældende ordninger, jo kunne være og vil være en egnet skabelon for de godtgørelser, der skal ske i mange tilfælde ved omskoling efter det foreliggende lovforslag. Men jeg må dog tilføje, at der kan forekomme andre tilfælde — f. eks. nævner jeg orienteringskursus med henblik på valg af uddannelse — hvor det ikke er sikkert, at godtgørelse efter det fra hidtidige ordninger kendte niveau vil være umiddelbart rimelig. Men det er altså et af de problemer, som bl. a. det udvalg, der skal administrere lovgivningen, skal prøve på at finde frem til en god løsning på, og det kan jo også drøftes i det udvalg, som kommer til at beskæftige sig med lovforslaget.

Hr. P. E. Eriksen var også inde på dette spørgsmål om godtgørelsesordningerne og henviste til sit spørgsmål til mig i sommer om, hvordan erhvervsdrivende er stillet i henseende til at få godtgørelse, når de deltager i kurser til erhvervsmæssig uddannelse af ikke-faglærte. Jeg kan sige, at det spørgsmål blev jo forelagt for arbejdsmarkedsnævnet, og jeg har ikke endnu hørt arbejdsmarkedsnævnets mening derom. Sagen er jo, at denne godtgørelsesordning er knyttet til betingelserne for at kunne opnå arbejdsløshedsunderstøttelse, og disse betingelser fastsættes af arbejdsmævnet. Derfor er der altså en forbindelse mellem arbejdsløshedslovgivningen og godtgørelsesordningerne.

Men i den forbindelse skal jeg tilføje, at det er ikke tanken — i hvert fald er det ikke min tanke — at den godtgørelse, der skal ydes til omskolingsøgende i henhold til det lovforslag, vi behandler her, skal knyttes til de samme betingelser.

I øvrigt skal jeg henvise hr. P. E. Eriksen til, at jeg i fremsættelsen af lovforslaget har gjort opmærksom på, at tiden nok snart er moden til, at man på et mere generelt grundlag tager spørgsmålet om støtten, der bør ydes under kortvarige erhvervsmæssige uddannelser for voksne, op til behandling. Baggrunden for denne bemærkning er jo, at vi forhåbentlig inden alt for længe får revideret arbejdsløshedslovens bestemmelser om arbejdsløshedsunderstøttelser. Endvidere foreligger jo forslag fra von Eyben-udvalget om andre uddannelsessøgendes forhold under uddannelse, og dermed vil der være tilvejebragt nogle af de forudsætninger, der må være til stede for at kunne vurdere

[Arbejdsministeren.]

spørgsmålet om godtgørelse under voksenuddannelserne i en mere bred sammenhæng.

Hr. Erik Hansen (Ålborg amt) var en hel del inde på noget af det, der er centralt i lovforslaget, særlig dets relation til egnsudviklingsforslagene, nemlig at godtgørelse under omskoling kan ske under produktivt arbejde på den pågældende virksomhed. Jeg vil gerne i tilknytning til dette sige, at det er stadig — uanset at det er godtgørelse under produktivt arbejde på en virksomhed — det er stadig at opfatte som en godtgørelse til den uddannelsessøgende, til den omskolingsøgende, det er ikke et tilskud til virksomheden. Jeg tror, det er vigtigt, at man fra første færd gør sig dette klart.

Hr. Erik Hansen (Ålborg amt) var videre inde på et andet centralt punkt, nemlig uddannelseskonsulenterne. Jeg vil om deres virksomhed, gerne sige, at man har jo i forvejen uddannelseskonsulenter i tilknytning til de arbejdsmarkedsuddannelser, vi har i forvejen, og den konsulentvirksomhed er meget værdifuld, og jeg tror, den vil være ganske særlig værdifuld, når det drejer sig om at tilrettelægge, om jeg så må sige, skræddersyede omskolingsuddannelser som det, der er tale om i den sammenhæng, vi behandler i dag. Disse omskolingskonsulenter vil jo have til opgave at prøve at vurdere, i hvilket omfang produktionsopgaverne — de aktuelle produktionsopgaver, der måtte foreligge — under hensyn til arbejdskraftens forudsætninger gør uddannelse og optræning nødvendig. Konsulenterne må videre tage stilling til, om kursus kan gennemføres på virksomheden eller må gennemføres andetsteds. En væsentlig opgave vil dernæst være at forestå kursusplanernes udformning, herunder fastsættelse af timetal, og hvad det er for emner, der skal undervises i — eventuelt undervisningsprogram sammenstykket af kendte brancheuddannelser — og endvidere at se på, hvilke arbejdsprocesser der skal indøves; og til hvilken rutine arbejdskraften

skal føres frem. Endvidere må konsulenten afgive et forhåndsskøn over, hvorledes produktionsværdien kan takseres i uddannelsesperioden, altså i det tilfælde, hvor omskoling sker i en virksomhed som et led i produktivt arbejde. Endvidere må uddannelseskonsulenten med mellemrum følge optræningens forløb.

Der kan sikkert siges meget mere om den virksomhed, uddannelseskonsulenterne skal udføre, og det vil fremgå, at for at løse disse opgaver må uddannelseskonsulenten være i et meget nøje samarbejde med den pågældende virksomhed, han må have kendskab til uddannelsesmuligheder og brancheuddannelser, han må være i stand til selv at udforme nye elementer i sådan uddannelse, og han må have kendskab til, hvordan det foregår på en virksomhed, han må have kendskab til, hvordan man kan drage arbejdsledere ind i denne uddannelsesvirksomhed, og til instruktion af de pågældende uddannelsessøgende.

Jeg tror, hr. Erik Hansen (Ålborg amt) har ret i, at nogle af de personkategorier, han omtalte — teknikumingeniører og andre — vil være velegnede både ud fra deres teoretiske uddannelse og ofte ud fra deres praktiske erfaringer netop i relevant henseende til at gå ind i sådanne opgaver, og selv om jeg ikke tror, at trivsel direkte skal henlægges til disse uddannelseskonsulenter som en speciel opgave, de skal varetage, så er jeg da ikke meget i tvivl om, at et sådant samarbejde inden for en virksomhed om netop et emne af den art, der her er tale om, i sig selv vil være egnet til at virke trivselsbefordrende.

Hr. Chr. Madsen var nok den af de ærede ordførere, som jeg havde vanskeligst ved at forstå den umiddelbare reaktion hos. Hr. Chr. Madsen var inde på OECD-henstillingen fra 1964 om en aktiv arbejdsmarkedspolitik eller — som det drejer sig om i denne henstilling til medlemslandene — om at tilrettelægge en arbejdsmarkedspolitik, der muliggør fuld beskæftigelse uden inflation. Jeg synes netop, at der i de forslag, der er

[Arbejdsministeren.]

til behandling her i dag, kan ses en hel del af dette perspektiv. Hr. Chr. Madsen nævnte, at der i denne henstilling jo indgik spørgsmålet om lokaliseringspolitikken — ja, det er bl. a. det, som ligger i egnsudviklingsindsatsen — at der blev talt om omskoling og uddannelsesforhold — ja men er det ikke det, vi drøfter i dag? — at der blev henstillet, at man udviklede mobilitetsstøtte i forskellige former — ja men det er jo ordninger, vi har, og som vi udbyggede i foråret til ikrafttræden fra april næste år — og endvidere pegede man som noget meget vigtigt i denne OECD-henstilling på det nødvendige i en udbygning af den offentlige arbejdsformidling — noget, som der blev taget lovmæssigt skridt til i foråret, men da var hr. Chr. Madsen ikke med til at ville gennemføre det; vi arbejder nu med administrativt at få gennemført denne lovgivning fra 1. april næste år.

Hr. Sigsgaard var inde på, at det måske var vigtigere at gå i gang med videreuddannelserne på arbejdsmarkedsområdet, og at det var vigtigt at få en bedre koordination end den, som man måske nok kan sige der er tale om, når vi nu har 3 ordninger — én, som er i lovmæssig form, nemlig loven om erhvervsuafhængig uddannelse af ikke-faglærte, endvidere efteruddannelsesordningen for faglærte og så det, vi nu taler om her — og de har hver sit udvalg. Jeg vil da ikke nægte, at der er et problem her, og det fremgår da også af min fremsættelse af lovforslaget, at det vil blive tilsigtet at skabe et fælles lovrundlag for arbejdsmarkedsuddannelserne, og jeg har anført i min fremsættelse, at det spørgsmål må tages op, engang inden den lov udløber, som her foreligger som lovforslag. Det drejer sig altså om i mellemtiden at få indhøstet så mange erfaringer som muligt, og jeg tror, det er en rigtig vurdering, at på det område, som vi i dag behandler, er det af værdi at få tilvejebragt et erfaringsgrundlag; der er tale om et samspil til mange sider.

Lad mig til afslutning sige, at lovforslaget er som nævnt supplerende i relation til de eksisterende arbejdsmarkedsuddannelser og i relation til egnsudviklingsloven. Det er således hovedsigtet med lovforslaget at styrke indsatsen mod sådan arbejdsledighed, som søger sin begrundelse i utilstrækkelige

eller ikke relevante uddannelsesmæssige færdigheder og i utilstrækkelig erhvervsudvikling i visse geografiske områder.

Jeg vil gerne takke de ærede ordførere for tilslutningen til forslaget og udtrykke håbet om, at det må få en god behandling i udvalget og en hurtig gennemførelse.

Erling Dinesen: Der var lige et par spørgsmål, jeg gerne ville vende tilbage til. Det har forbindelse med det, jeg nævnte indledningsvis, at jeg mener, en lovgivning af denne karakter ikke bør begrænses til de områder, som er nævnt, altså egnsudviklingsområder og andre specielle områder. Jeg synes ikke, at den forklaring, arbejdsministeren gav, var fuldt tilfredsstillende. Det er rigtigt, at dette er et supplement til andre uddannelser, og at det skulle være baggrunden for den begrænsning, som er foretaget, men jeg vil da gerne spørge arbejdsministeren, om han ikke er enig i, at med den udvikling, vi gennemlever i næsten alle dele af erhvervslivet, er det mere end nogen sinde nødvendigt at få en omskoling gennemført på store områder.

Lad mig lige nævne et enkelt problem, det meget omfattende kvindeproblem, vi kommer til at stå over for på arbejdsmarkedet i de kommende år, og den mindre tilgang af mandlig arbejdskraft til arbejdsmarkedet, som betyder, at kvinder i tusindtal, formentlig, vil gå ind på arbejdsmarkedet. Der blev for et par år siden taget et prisværdigt initiativ for at hjælpe kvinder, som igennem en årrække har været væk fra arbejdslivet, tilbage til dette, og i vid udstrækning vil der være behov for en omskoling i forbindelse med denne tilbageføring, og derfor vil jeg da gerne spørge arbejdsministeren, om han ikke er enig i, at der virkelig er et behov for med de perspektiver, vi kan se forude, at få denne lov til at være mere omfattende, selv om det så betyder, at arbejdsministeren får mere end 100 pct. tilslutning til lovforslaget. Det synes jeg ikke han behøver være særlig ked af.

Arbejdsministeren sagde videre, at han ville søge at undgå adgangs begrænsning til specialarbejderskolerne. Det er jeg naturligvis glad for at høre, men rent faktisk er det min fornemmelse — det fremgår jo også af udtalelser fra en række forstandere — at man på grund af den stigende arbejdsløs-

[Erling Dinesen.]

hed rent faktisk har adgangsbegrænsning. Vi må regne med en ganske betydelig arbejdsløshed i den kommende vinter. Det er klart, at en meget stor del af de arbejdsløse vil udnytte denne periode til at gennemgå en uddannelse, som de regner med at kunne få brug for bagefter, og derfor vil jeg endnu en gang henstille, at man kigger nøje på de enkelte skolers forhold og bevilger de midler, som er nødvendige for at klare de problemer, der er behov for at få klaret i situationen.

Chr. Madsen: I tilknytning til det, hr. Erling Dinesen sagde om adgangsbegrænsning, kan der da meddeles her, at der har været adgangsbegrænsning i lang tid til specialarbejderskolen i Ålborg, dels på grund af nedskæring her i sommer eller i foråret, dels på grund af at der er mange arbejdsløse, og så søger de jo på skolerne for at få en uddannelse, sådan at de er bedre rustet til at tage andre arbejdsopgaver op, hvis der viser sig sådanne opgaver.

Jeg vil gerne stille et spørgsmål til arbejdsministeren, nemlig spørgsmålet om den konsulent, der skal rejse ud og tale med arbejdsgiveren og finde ud af, hvilke undervisningsprogrammer der skal anlægges for skoler på virksomheden i tilknytning til, at man arbejder i produktionen. Det er vel ikke meningen, at det er noget, der skal overlades til den konsulent alene, sådan at man kommer i den situation, at de mennesker, der får en uddannelse på en virksomhed, spilder tid på at få en snæver uddannelse, som de ikke kan bruge andre steder, hvis de eventuelt bliver fyret? Det er da vel meningen, at det grundlag, som uddannelsesrådet og brancheudvalget har lagt for de forskellige specialarbejderuddannelser, hvor man får en grunduddannelse, der kan bruges inden for et større område, også skal gælde, hvis man skal sætte en undervisning i gang på den pågældende virksomhed. Man må nemlig ikke kun kigge på virksomheden og kun gøre det, der er nødvendigt for den pågældende virksomhed. Der er jo nogen sandsynlighed for, at det har man i tankerne, når man siger, man skal uddannes til rutine. Jeg ved ikke, om denne uddannelse til rutine kan defineres. Hvis det er landmænd, der kommer ind til byen og skal

beskæftiges på et støberi, så kommer de jo lige fra solen og himlen og så i helvede, og den uddannelse, de får inden for det dér støberi, kan de næsten ikke anvende noget andet sted uden for støberibranchen. De må da have krav på at få en bredere uddannelse, sådan at hvis der sættes uddannelse i gang inden for en sådan virksomhed, så kan de også benytte den inden for f. eks. hele det jernindustrielle område.

Og så til slut: arbejdsministeren kunne ikke forstå mig — det kan godt ske, at jeg ikke har klaret at udlægge mine tanker rigtigt, da jeg henviste til OECD-henstillingen — men jeg ved da, at andre har forstået mig. De bilag vedrørende arbejdsløshedslovgivningen, som jeg omtalte, siger jo klart og tydeligt, at det, vi vedtog dengang, ikke duede, og det blev også sagt klart og tydeligt heroppefra, at der var gode ting i bilag til betænkningen, som arbejdsmarkedspolitikken her i Danmark bør beskæftige sig med, men det blev ikke indført i loven. Dertil vil jeg nævne, at det, jeg har udtaget af den OECD-betænkning med hensyn til arbejdsmarkedspolitik, det har det økonomiske råd jo en vis fornemmelse af er rigtigt, ved at man siger, at den arbejdsløshed, vi har her i landet, er alt, alt for høj. Der skal gøres noget for at nedbringe den hurtigst muligt, og det var egentlig det, sagen drejede sig om. Men at nedbringe den hurtigst muligt, det kan sikkert ikke lade sig gøre, uden at man går ind i arbejdsmarkedspolitiske overvejelser.

Arbejdsministeren (Lauge Dahlgård):

Hr. Erling Dinesen vendte tilbage til dette spørgsmål om afgrænsningen i lovforslaget, og lad mig så trække lidt klarere op. Der er i henhold til lovforslagets § 1, stk. a, tale om at iværksætte omskoling til konkrete arbejdstilbud i 3 tilfælde: for det første egnsudviklingsområder, for det andet steder, hvor det under hensyn til beskæftigelsesforholdene kan være særlig nødvendigt — og dér tænkes der bl. a. og vel især på sådanne situationer, hvor en virksomhed spiller en stor rolle for det pågældende område og så kommer i vanskeligheder; her må der, uanset om det pågældende område måske ikke er et egnsudviklingsområde, kunne gøres en indsats af den art, som lovforslaget omhandler — samt for det tredje

[Arbejdsministeren.]

til bestemte grupper af arbejdssøgende, for hvem det skønnes særlig nødvendigt at supplere bestående uddannelses- og støtte-muligheder: Det er bl. a. de personkategorier, som hr. Erling Dinesen var inde på.

Hr. Chr. Madsen var ked af, at det er et så snævert uddannelsesmæssigt sigte, der ligger i dette lovforslag. Ja, det er det, det er et snævert uddannelsesmæssigt sigte tagende sigte på konkrete arbejdstilbud eller konkrete situationer. Det er ikke udtryk for en underkendelse af de betragtninger, hr. Chr. Madsen er inde på om betydningen af adgang til mere brede uddannelser, men muligheder derfor foreligger jo efter de uddannelsesordninger, som vi har i forvejen.

(Kort bemærkning).

Erling Dinesen: Jeg er helt klar over, at loven gælder de tre områder, som arbejdsministeren nævnte her. Det, jeg spurgte om, var, om ikke arbejdsministeren mente — da man alligevel tager hensyn til disse 3 grupper, de særlige områder, egnsudviklingsområder og bestemte grupper af arbejdssøgende, og det jo kan blive temmelig svært at afgrænse dette område — at det af praktiske grunde, af administrative grunde ville være rimeligt at søge at få loven udvidet til at gælde for hele landet. Jeg tror, man meget hurtigt vil komme til klarhed over, at det bliver nødvendigt, og så behøver man jo ikke af prestigemæssige hensyn at tage det så tungt. Men formentlig kan vi jo snakke om det i udvalget, og forhåbentlig kan vi få arbejdsministeren overbevist om det rigtige i vore synspunkter dér.

Arbejdsministeren (Lauge Dahlggaard): Jeg har aldrig prestigemæssige vanskeligheder, når jeg får mere end 100 pct.s tilslutning fra hr. Erling Dinesen.

(Kort bemærkning).

Chr. Madsen: Det sidste, arbejdsministeren sagde med hensyn til den rutine, man kan oplæres til på arbejdspladsen, efter at konsulenten har været der og godkendt et undervisningsprogram, det gør os i høj grad

betænkelige, for hvis det skal køres efter det program, så bliver det i højere grad en støtte til arbejdsgiveren, end det bliver en støtte til den pågældende.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om salg af fisk ved offentlig auktion.

Valgt blev: *Hindkjær Pedersen, Erik Hansen (Vejle amt), Kjærgaard, Niels Ravn, Henry Sørensen, Jens Frandsen, Kofoed, Amtoft, Jørgen Andersen, Dagmar Andreasen, Risgaard Knudsen, Jørgen Peder Hansen, Søren B. Jørgensen, Otto Mørch, K. Axel Nielsen, Bertel Pedersen og Vivike.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring af lov om garantier eller lån til bygning af mindre fragtskibe.

Valgt blev: *Hindkjær Pedersen, Knud Bro, Fanger, Knud Østergaard, Henry Sørensen, Niels Eriksen, Jens Frandsen, Amtoft, Erik Hansen (Ålborg amt), Martin Pedersen, Risgaard Knudsen, Finn Christensen, Jørgen Peder Hansen, Ove Hansen, Johan Nielsen, Holm Tved og Vivike.*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om krigsforsikring af fast ejendom og løsøre.

Valgt blev: *Mads Eg Damgaard, Burgdorf, Hans Kjær, Erik Hansen* (Vejle amt), *Niels Jørgen Nielsen, Niels Andersen, Johan Philipsen, Nordqvist, Jørgen Andersen, Rig-mor Christensen, Holm Tved, Jørgen Peder Hansen, Thomas Have, Th. Mikkelsen, Ejner Nielsen, Tastesen og Vivike.*

Formanden: Der er ikke mere på dags-ordenen.

Medlemmer af folketinget *Tastesen, Lis Groes, Per Hækkerup, Orla Møller, Helge Nielsen, K. Axel Nielsen og Ivar Nørgaard* har meddelt mig, at de ønsker at stille følgende forespørgsel til statsministeren:

„Hvad agter regeringen at foretage sig på grundlag af den forventede rapport fra sundhedsstyrelsen om omfanget og karakteren af misbrug af euforiserende stoffer blandt ungdommen i henseende til

- 1) at øge indsatsen for at forebygge handelen med og brugen af disse stoffer,
- 2) at forstærke forsørgsarbejdet for unge, der anvender euforiserende stoffer,
- 3) at søge gennemført skærpet straf af de bag handelen stående bagmænd?“

Efter at fru *Kirsten Gersbos* hverv som midlertidigt medlem af folketinget er ophørt, har vedkommende gruppe i hendes sted udpeget *Knud Bro* til at indtræde i udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om dybfrosne levnedsmidler m. v. og i udvalget angående rationalisering af statsadministrationen.

Endvidere er det meddelt mig, at *Langkilde*, der var valgt til stedfortræder i udvalget angående undervisning og uddannelse, har ønsket at udtræde af udvalget. Til ny stedfortræder har vedkommende gruppe udpeget *Knud Bro*.

Ligeledes er det meddelt mig, at *H. C. Toft* ønsker at udtræde af udvalget angående videnskabelig forskning, og at *Lis Møller* ønsker at udtræde af udvalget til at føre det i grundlovens § 71 omhandlede tilsyn med behandlingen af personer, som er underkastet frihedsberøvelse. Til at indtræde i de nævnte udvalg som nyt medlem har vedkommende gruppe ligeledes udpeget *Knud Bro*. Den pågældende er herefter valgt.

Endelig skal der foretages valg af ny stedfortræder til udenrigspolitisk nævn i stedet for *Simonsen*, der ønsker at udtræde, og hertil har vedkommende gruppe udpeget *Knud Bro*. Hertil udbeder jeg mig tingets samtykke til at lade valget foretage i indeværende møde. Dersom ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket som givet. (Ophold). Det er givet. Den pågældende er herefter valgt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 13. november, kl. 13 med følgende dagsorden:

- 1) *Spørgsmål til ministrene.*
- 2) *Spørgsmål om fremme af forespørgsel til statsministeren af Tastesen m. fl.*
- 3) *Første behandling af:*
Forslag til lov om ændring af valgrets- alderen til folketinget [af Poul Dam m. fl.].
- 4) *Første behandling af:*
Forslag til folketingsbeslutning om ned- sættelse af valgretsaldere og myndig- hedsaldere [af Sigsgaard og Kjær Ras- mussen].
- 5) *Første behandling af:*
Forslag til lov om ændring af valgrets- alderen til folketinget.
- 6) *Første behandling af:*
Forslag til lov om ændring af myndig- hedsloven. (Myndighedsaldere).
- 7) *Første behandling af:*
Forslag til lov om ændring af forskellige lovbestemmelser med 21 års alders- grænser.
- 8) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg an- gående:*
Forslag til lov om ændringer i lov om egnsudvikling og forslag til lov om investeringsfradrag i egnsudviklingsområder.